

# Giải pháp giảm thiểu rủi ro trong kinh doanh ngoại hối ở các ngân hàng thương mại Việt Nam

 Th.S. Phạm Thị Phương - Th.S. Nguyễn Thị Anh Thu\*

Nhận: 10/03/2023

Biên tập: 11/03/2023

Duyệt đăng: 08/04/2023

## Tóm tắt

Kinh doanh ngoại tệ ngày càng có vị thế quan trọng trong hoạt động của các Ngân hàng thương mại (NHTM) Việt Nam. Tuy nhiên, hoạt động kinh doanh ngoại tệ chứa nhiều rủi ro. Vì vậy, việc đo lường, tính toán để đưa ra những giải pháp nhằm giảm thiểu rủi ro trong kinh doanh của các ngân hàng là rất quan trọng. Việc đánh giá rủi ro đối với từng ngoại tệ riêng lẻ tức là xem xét trạng thái mở đối với từng ngoại tệ thì rủi ro ngoại tệ bị cường điệu hóa hơn nhiều. Bởi vì, sự thay đổi tỷ giá giữa các ngoại tệ có mối quan hệ nghịch. Do đó, lợi nhuận từ việc duy trì trạng thái mở đối với đồng tiền này có thể bù đắp sự thua lỗ do duy trì trạng thái mở đối với đồng tiền kia. Vì vậy, việc đo lường, tính toán để đưa ra những giải pháp nhằm giảm thiểu rủi ro trong kinh doanh của các ngân hàng là rất quan trọng.

**Từ khóa:** kinh doanh ngoại hối, thị trường ngoại hối.

## Abstract

Foreign currency trading plays an increasingly important role in the operation of Vietnamese commercial banks. However, foreign currency trading activities contain many risks. Therefore, it is very important to measure and calculate to come up with solutions to minimize risks in the business of banks. The risk assessment for each foreign currency individually, i.e., considering the open position for each foreign currency, the foreign currency risk is much more exaggerated. Because exchange rate changes between foreign currencies have an inverse relationship. Thus, the profit from remaining open on one coin can offset the loss from remaining open on the other. Therefore, it is very important to measure and calculate to come up with solutions to minimize risks in the business of banks.

**Keywords:** forex trading, forex market.

**JEL Classifications:** E30, E37, E60.

**DOI:** <https://doi.org/10.59006/vnfa-jaa.05202324>

## 1. Đặt vấn đề

Ngân hàng là một tổ chức kinh doanh tiền tệ, do vậy thu nhập của ngân hàng phụ thuộc vào các hoạt động kinh doanh của ngân hàng. Mặt khác, xu thế hội nhập kinh tế quốc tế và toàn cầu hóa đòi hỏi sự hội nhập của hệ thống ngân hàng nhằm phục vụ cho việc phát triển kinh tế của các quốc gia. Trong các hoạt động của NHTM, hoạt động kinh doanh ngoại hối là hoạt động có ý nghĩa hết sức quan trọng. Vì vậy, vấn đề quản trị rủi ro trong kinh doanh ngoại hối là một vấn đề sống còn, đảm bảo thu nhập và thương hiệu của các ngân hàng trong nền kinh tế thị trường. Ngoài ra, vấn đề đảm bảo và nâng cao chất lượng

quản trị rủi ro trong kinh doanh ngoại hối là cấp thiết, vì nó ảnh hưởng đến sự tồn tại, phát triển và nâng cao năng lực cạnh tranh của ngân hàng. Xuất phát từ thực tế đó, tác giả chọn đề tài: “Giải pháp giảm thiểu rủi ro trong kinh doanh ngoại hối ở các NHTM Việt Nam”.

## 2. Cơ sở lý thuyết

### 2.1. Kinh doanh ngoại hối là gì?

Kinh doanh ngoại hối là việc mua và bán các loại phương tiện, tài sản cũng như công cụ thanh toán, hay còn được gọi là ngoại hối. Ngoại hối sẽ thuộc các tổ chức, cá nhân trên thị trường quốc tế, nhằm

đem về lợi nhuận giữa sự chênh lệch giá của chúng.

#### 2.1.1. Đặc điểm thị trường ngoại hối

- Đối tượng mua bán là ngoại hối vốn đã mang yếu tố quốc tế.

- Thị trường ngoại hối không nhất thiết có địa điểm giao dịch hiện hữu tập trung, mà là bất cứ đâu diễn ra hoạt động mua bán các đồng tiền khác nhau.

- Thị trường ngoại hối là thị trường hoạt động 24/24h, do sự chênh lệch về múi giờ giữa các khu vực trên thế giới.

- Thị trường hối đoái có tính nhạy cảm cao

\*Trường Đại học Bà Rịa – Vũng Tàu

- Thị trường ngoại hối là thị trường có tính chất toàn cầu.

- Trung tâm của thị trường ngoại hối là thị trường liên ngân hàng (interbank) với các thành viên chủ yếu là các NHTM.

- Đồng tiền sử dụng nhiều nhất trong giao dịch của thị trường ngoại hối là đồng Đô la Mỹ (USD), tiếp đến là các ngoại tệ mạnh khác như Euro (EUR), Yên Nhật (JPY), Bảng Anh (GBP),...

### 2.1.2. Chức năng của thị trường ngoại hối

- Thị trường ngoại hối tạo ra cơ chế hữu hiệu đáp ứng nhu cầu mua bán ngoại tệ phục vụ cho các hoạt động xuất nhập khẩu hàng hóa, dịch vụ và các hoạt động kinh tế đối ngoại khác.

- Thị trường ngoại hối là công cụ để ngân hàng trung ương có thể thực hiện chính sách tiền tệ, nhằm điều khiển nền kinh tế theo mục tiêu của Chính phủ.

- Thị trường ngoại hối là công cụ phòng chống rủi ro tỷ giá.

- Tạo ra thu nhập cho người sở hữu ngoại tệ.

- Thị trường ngoại hối giúp luân chuyển các khoản đầu tư, tín dụng quốc tế.

### 2.1.3. Sàn ngoại hối là gì?

Sàn ngoại hối (thị trường ngoại hối) chính là một sàn giao dịch phi tập trung cho việc trao đổi những loại tiền ngoại tệ hoặc tài sản có giá trị khác xuyên quốc gia.

### 2.1.4. Các thành phần tham gia sàn ngoại hối

- Ngân hàng quốc tế lớn.
- Trung tâm tài chính khắp thế giới
- Các nhà đầu tư.

## 2.2. Hoạt động kinh doanh ngoại tệ của NHTM

### 2.2.1. Khái niệm về hoạt động kinh doanh ngoại tệ của các NHTM

- Theo nghĩa rộng, kinh doanh ngoại tệ bao gồm việc mua bán ngoại tệ đảm bảo số dư tài khoản kinh doanh ngoại hối, nguồn ngoại tệ và tìm cách thu lời qua chênh lệch tỷ giá và lãi suất giữa các đồng tiền khác nhau.

- Theo nghĩa hẹp, kinh doanh ngoại tệ chỉ đơn thuần là việc mua bán số dư trên tài khoản bằng ngoại tệ.

### 2.2.2. Vai trò của kinh doanh ngoại tệ đối với hoạt động của NHTM

Kinh doanh ngoại tệ hay cụ thể hơn là mua bán ngoại tệ ra đời và phát triển theo sát sự đòi hỏi của hoạt động thương mại quốc tế. Đối với ngân hàng, tuy hoạt động mua bán ngoại tệ không phải là hoạt động truyền thống nhưng việc thành lập một bộ phận chuyên trách về kinh doanh ngoại tệ trở nên rất cần thiết:

- Trước hết, đây là hoạt động dịch vụ để đảm bảo chắc chắn việc thực hiện thanh toán cho các khách hàng của ngân hàng giữa các nước được thực hiện trôi chảy.

- Tăng quy mô của ngân hàng thông qua việc thúc đẩy mạnh hoạt động tín dụng tài trợ xuất nhập khẩu.

- Phát triển các hình thức kinh doanh khác như thanh toán quốc tế, bảo lãnh và các nghiệp vụ khác.

- Đem lại doanh thu và lợi nhuận cho ngân hàng thông qua các nghiệp vụ mua bán trên thị trường ngoại hối, tăng cường sức mạnh và khả năng phòng chống rủi ro do biến động tỷ giá và cả khả năng cạnh tranh của ngân hàng trong nền kinh tế.

## 3. Phương pháp nghiên cứu

### 3.1. Phương pháp luận

Trên cơ sở phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng,

nghiên cứu các vấn đề lý luận cũng như thực tế có liên quan một cách hệ thống.

### 3.2. Phương pháp thu thập thông tin

Tìm kiếm nguồn thông tin từ nhiều nguồn khác nhau.

## 4. Kết quả nghiên cứu

### 4.1. Thực trạng về kinh doanh ngoại hối của các NHTM ở Việt Nam

Trong 9 tháng đầu năm 2022, nhiều ngân hàng lãi hàng trăm, nghìn tỷ đồng từ hoạt động kinh doanh ngoại hối.

Theo Báo cáo tài chính Quý III/2022, một loạt ngân hàng báo cáo lợi nhuận từ hoạt động kinh doanh ngoại hối tăng trưởng mạnh trong 9 tháng đầu năm.

Vượt trội so với các nhà băng còn lại, Vietcombank tiếp tục là ngân hàng lãi nhiều nhất từ kinh doanh ngoại hối với 4.581 tỷ đồng, tăng trưởng 43% so với cùng kỳ năm 2021. Đây là mảng tăng trưởng tốt nhất trong các hoạt động kinh doanh chính của Vietcombank và gấp 2,4 lần tốc độ tăng trưởng tổng thu nhập hoạt động.

Tại Vietinbank, lãi thuần từ kinh doanh ngoại hối tăng hơn 80%, đạt kỷ lục 2.440 tỷ đồng, trong khi tổng thu nhập chỉ tăng trưởng 20,6%. Tương tự, mảng kinh doanh này mang về cho BIDV 2.011 tỷ đồng, tăng 62% so cùng kỳ với năm trước và là nguồn tăng trưởng mạnh nhất trong 9 tháng đầu năm.

Thống kê sơ bộ cho thấy, lãi thuần từ kinh doanh ngoại hối của nhóm ba ngân hàng TMCP Nhà nước trong 9 tháng đầu năm đã đạt trên 9.000 tỷ đồng, chiếm khoảng 60% tổng lãi thuần của 27 ngân

hàng niêm yết và giao dịch trên thị trường UPCoM. Trong đó, riêng Vietcombank nắm giữ gần 1/3 khoản lãi thuần từ kinh doanh ngoại hối. Con số trên cho thấy, vị thế vượt trội của các ngân hàng quốc doanh, đặc biệt là Vietcombank trong mảng kinh doanh này.

Tại nhóm ngân hàng tư nhân thì MB, MSB, Sacombank và HDBank cũng là những ngân hàng thu lãi lớn từ kinh doanh ngoại hối với mức tăng trưởng rất cao.

Cụ thể, lãi thuần từ mảng này của MB và Sacombank đạt lần lượt 1.340 tỷ đồng và 759 tỷ đồng, tăng 45% so với cùng kỳ. Trong khi, HDBank thu về gần 200 tỷ từ kinh doanh ngoại hối trong 9 tháng đầu năm, gấp gần 2,3 lần năm trước; còn MSB có được gần 889 tỷ đồng từ mảng kinh doanh này, gấp 3,2 lần cùng kỳ.

Ngoài những cái tên nêu trên, nhiều ngân hàng quy mô tầm trung cũng lãi hàng trăm tỷ từ hoạt động kinh doanh ngoại hối như Eximbank (351 tỷ, tăng 32,5%), TPbank (330 tỷ, gấp gần 3 lần cùng kỳ), SeAbank (144 tỷ, tăng 32%). Đáng chú ý, ABbank ghi nhận khoản lãi lên tới 639 tỷ đồng, tăng 38% so với cùng kỳ và là nguồn thu lớn thứ hai của nhà băng này chỉ sau thu nhập lãi thuần.

Các ngân hàng kiếm đậm từ kinh doanh ngoại hối trong bối cảnh tỷ giá USD có xu hướng tăng nhanh, kể từ đầu tháng 4 đến nay. Và theo một chuyên gia tài chính thì tỷ giá càng tăng, ngân hàng càng lãi lớn trong mảng kinh doanh ngoại hối.

Thực tế, tại mảng kinh doanh ngoại hối, phần lớn lãi thuần đến từ hoạt động mua bán ngoại tệ giao

ngay, tức nguồn thu nhập đến từ chênh lệch giữa giá mua vào và giá bán ra. Đơn cử, nghiệp vụ giao ngay mang về cho Vietcombank 85% doanh thu và toàn bộ lãi thuần trong hoạt động kinh doanh ngoại hối; tương tự, kinh doanh ngoại tệ giao ngay cũng là nguồn thu chính trong mảng ngoại hối của Vietinbank và BIDV.

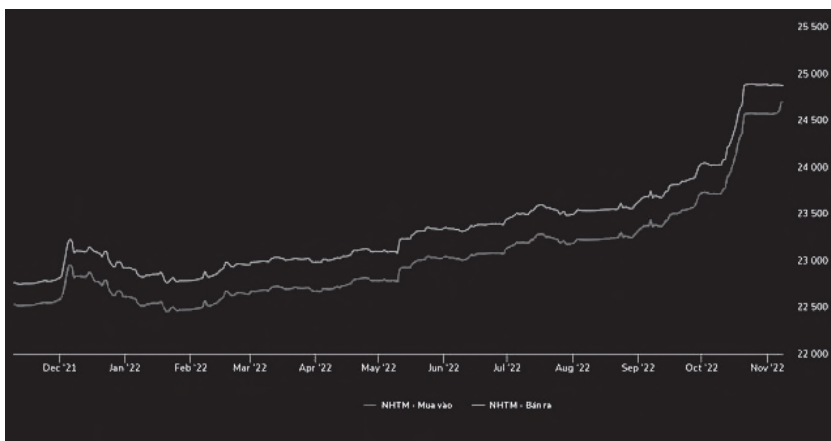
Trong khi đó, phần lớn giai đoạn 9 tháng đầu năm, chênh lệch giá mua và giá bán USD niêm yết tại các ngân hàng duy trì ở mức trên 300 đồng/USD, cao hơn nhiều so với cùng kỳ 2021 (chỉ khoảng hơn 200 đồng). Sự nở rộ về

chênh lệch giá mua - bán giúp các ngân hàng có được biên lợi nhuận cao hơn trên mỗi giao dịch, chưa kể đến khối lượng giao dịch cũng có xu hướng tăng, Hình 1.

Bên cạnh đó, lợi nhuận từ kinh doanh ngoại tệ còn đến từ hoạt động mua - bán USD giữa các ngân hàng với NHNN.

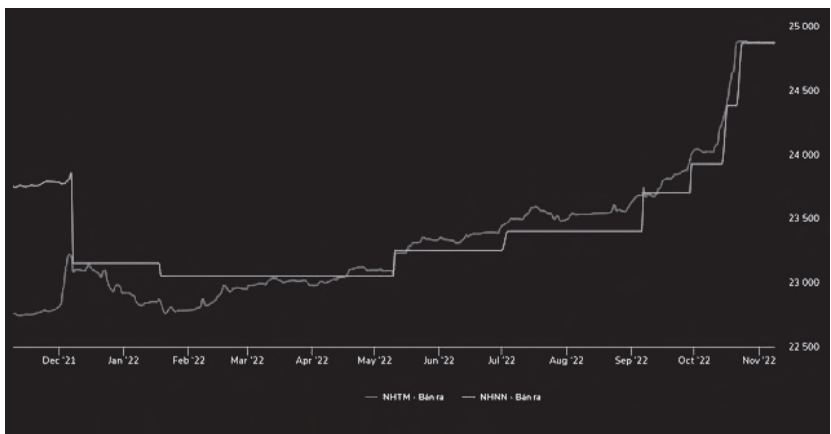
Kể từ tháng 4 đến nay, giá bán USD tại các ngân hàng liên tục leo thang và thường cao hơn hẳn so với giá bán USD can thiệp của NHNN. Trong giai đoạn giữa tháng 7, mức chênh lệch giữa giá bán USD tại ngân hàng và Sở Giao dịch NHNN thậm chí lên tới 150 - 200

Hình 1: Chênh lệch giá mua - bán USD tại các ngân hàng liên tục duy trì trên 300 đồng/USD trong 9 tháng đầu năm

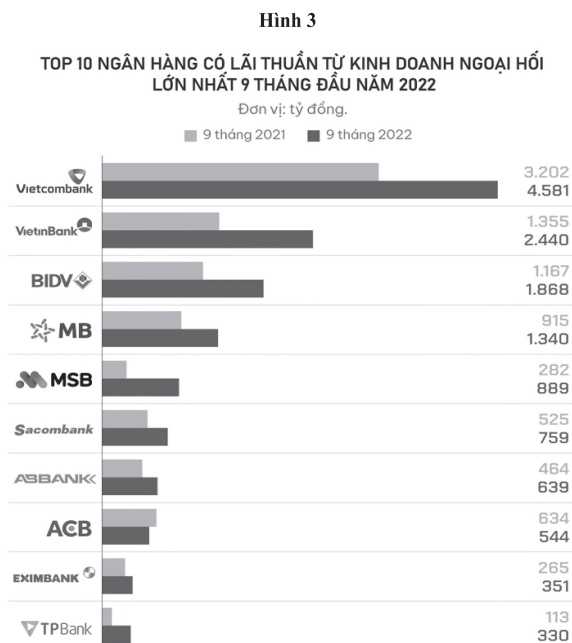


(Nguồn: Wichart)

Hình 2: Giá bán USD tại các ngân hàng liên tục cao hơn giá bán USD bình ổn của NHNN kể từ cuối tháng 4



(Nguồn: Wichart)



(Nguồn: Wichart)

đồng/USD. Điều này có nghĩa, các NHTM chỉ cần mua USD từ NHNN và bán lại cho khách hàng thì mức lãi thuần cũng lên đến cả trăm đồng/USD, Hình 2.

Trong khi đó, nhà điều hành đã bán cho các ngân hàng hơn 20 tỷ USD để ổn định thị trường kể từ đầu năm. Con số này cùng với mức chênh lệch giá bán nói trên, giúp các ngân hàng lãi lớn trong hoạt động kinh doanh ngoại tệ, Hình 3.

#### 4.2. Giải pháp giảm thiểu rủi ro kinh doanh ngoại hối

Từ việc đánh giá mức độ rủi ro trên, để giảm thiểu rủi ro trong kinh doanh ngoại tệ, cần thực hiện một số giải pháp sau:

*Thứ nhất*, các NHTM cần xây dựng mô hình quản lý dữ liệu tập trung nhằm kiểm soát trực tuyến trạng thái ngoại hối của các chi nhánh, tập trung thống nhất luồng tiền, trạng thái các loại ngoại tệ kinh doanh, trạng thái tài khoản Nostro, dữ liệu khách hàng, góp phần tăng hiệu quả kinh doanh, hạn chế rủi ro xuống mức thấp nhất có thể.

*Thứ hai*, các NHTM cần xây dựng mô hình kinh doanh ngoại tệ tập trung, các hoạt động kinh doanh ngoại tệ bán buôn chỉ thực hiện tại các chi nhánh lớn hàng đầu như các sở giao dịch. Các chi nhánh khác chỉ thực hiện nghiệp vụ thu đổi ngoại tệ, kinh doanh bán lẻ tức là chỉ thực hiện mua bán ngoại tệ với số lượng hạn chế nhất định.

*Thứ ba*, việc xây dựng mô hình quản lý phân cấp rõ ràng giữa các bộ phận thực hiện giao dịch trực tiếp và bộ phận quản lý rủi ro. Xây dựng mô hình kinh doanh ngoại tệ gồm ba bộ phận là: bộ phận trực tiếp thực hiện giao dịch (Front office); bộ phận kiểm soát và quản lý rủi ro (Middle office); và bộ phận xử lý giao dịch (Back office). Sự độc lập giữa bộ phận thực hiện giao dịch và bộ phận quản lý rủi ro sẽ làm giảm bớt rủi ro, do nguyên nhân chủ quan của cán bộ trực tiếp giao dịch ngoại hối.

*Thứ tư*, các NHTM phải thường xuyên xây dựng các báo cáo đánh giá về tình hình hoạt động kinh doanh của

các đối tác chiến lược, khách hàng chủ đạo, các đối thủ cạnh tranh để làm căn cứ cho việc thực hiện các giao dịch kinh doanh ngoại hối tránh rủi ro trong thanh toán.

*Thứ năm*, xây dựng quy trình kinh doanh ngoại hối bài bản, cho phép quản lý rủi ro trong các giao dịch kinh doanh ngoại tệ.

*Thứ sáu*, các NHTM cần xây dựng hệ thống các hạn mức và các báo cáo phân tích ngoại hối như hạn mức giao trong ngày, hạn mức overnight qua đêm, hạn mức đối với các trạng thái ứng với các kỳ hạn 01 tuần, 02 tuần... 01 tháng, 02 tháng, hạn mức giao dịch của khách hàng, hạn mức điểm dừng lỗ... nhằm hạn chế rủi ro trong kinh doanh ngoại tệ của ngân hàng.

#### Kết luận

Nhìn chung, các NHTM ở nước ta có xu thế mở rộng nhiều nghiệp vụ kinh doanh hiện đại, nhằm tăng lợi nhuận và nâng cao khả năng cạnh tranh. Bên cạnh đó, việc giảm thiểu rủi ro kinh doanh ngoại hối của các NHTM Việt Nam là một trong yếu tố nhằm gia tăng hiệu quả hoạt động của ngân hàng. Mỗi sự thành công trong từng hoạt động của các ngân hàng, không những góp phần gia tăng lợi nhuận mà còn tăng cường sự cạnh tranh của các NHTM Việt Nam với các ngân hàng khu vực. ■

#### Tài liệu tham khảo

- Báo cáo thường niên NHNN (2018 - 2022).
- Báo cáo thường niên của các ngân hàng VCB, Vietinbank, BIDV, Agribank, SCB, Eximbank, Techcombank, SHB, (2018 - 2022).
- Nguyễn Văn Tiên. (2017). Giáo trình Tài chính quốc tế, NXB Thống kê.
- Lê Văn Tư. (2020). Giáo trình Thị trường tài chính, NXB Thống kê.